

Z Á S A D Y P A M I A T K O V E J  
S T A R O S T L I V O S T I P R E  
M E S T O  
J U R P R I B R A T I S L A V E

Spracovali: Ing. arch. Júlia Takáčová *Takáč*  
prom. hist. Blanka Puškárová *B.P.*  
prom. hist. Eva Križanová *Križ.*  
prom. hist. Eva Petrášková *Petrášk.*

Bratislava, november 1988

4

O b s a h	strana
1. <u>Úvod</u> . . . . .	4
2. <u>Historický a urbanistický vývoj</u> . . . . .	5
3. <u>Hodnoty historického jadra Jurb pri Bratislave</u> . . . . .	21
3.1. Pôdorysná schéma a štruktúra historického jadra a jej urbanistickej väzby . . . . .	22
3.2. Silueta historického jadra a jeho krajinár- ske zázemie . . . . .	24
3.3. Systém opevnenia . . . . .	25
3.4. Architektonické hodnoty objektov . . . . .	27
3.5. Mestská zeleň . . . . .	28
3.6. Archeologické nálezy a náleziská . . . . .	29
4. <u>Územné vymedzenie MPR</u> . . . . .	30
4.1. Hranice MPR . . . . .	30
5. <u>Územné vymedzenie ochranného pásma</u> . . . . .	31
6. <u>Zásady pamiatkovej starostlivosti na území MPR a v jej ochrannom pásme</u> . . . . .	31
6.1. Východiskové podklady . . . . .	31
6.2. Hlavné zásady urbanisticko-architektonického riešenia priestorov MPR a jej ochranného pásma . . . . .	32
6.3. Zásady pamiatkovej starostlivosti pre MPR . . . . .	35
6.3.1. Podmienky pre stavebné a hospodársku činnosť v MPR . . . . .	36
6.3.2. Zásady diferencovaného prístupu k objektom v MPR . . . . .	37
6.3.3. Kritériá a formy novej výstavby v MPR . . . . .	43
6.3.4. Stanovenie podmienok zástavby na rezerv- ných plochách . . . . .	43

	2
6.3.5. Zásady funkčného využitia . . . . .	44
6.3.6. Parcelácia a uličné čiary . . . . .	49
6.3.7. Riešenie fasád a parterov . . . . .	49
6.3.8. Riešenie striech . . . . .	50
6.3.9. Riešenie priestorov a ulíc . . . . .	51
6.3.10. Malá architektúra . . . . .	52
6.3.11. Osvetlenie . . . . .	52
6.3.12. Materiály . . . . .	53
6.3.13. Zeleň . . . . .	54
6.3.14. Technické zariadenia . . . . .	55
6.3.15. Technická infraštruktúra . . . . .	56
6.3.16. Názvy ulíc a námestí . . . . .	56
6.3.17. Archeologický výskum a nálezy . . . . .	57
6.3.18. Prezentácia pamiatkového fondu v NPR . . . . .	59
6.3.19. Zabezpečenie regenerácie NPR . . . . .	60
6.4. Zásady pamiatkovej starostlivosti v ochrannom pásme NPR . . . . .	60
6.4.1. Podmienky pre stavebné a hospodársku činnosť v ochrannom pásme NPR . . . . .	61
7. <u>Návrh opatrení na záchranu a obnovu NPR</u> . . . . .	62
8. <u>Záver</u> . . . . .	65

Textové prílohy

Zoznam objektov navrhovaných na zápis do ÚZ kultúrnych pamiatok . . . . .	68
Zoznam objektov zapísaných v ÚZ kultúrnych pamiatok . . . . .	67
Zoznam objektov dotvárajúcich prostredie rezervácie . . . . .	69
Zoznam objektov vyžadujúcich úpravu . . . . .	70

Zoznam použitej literatúry . . . . .	71
Zoznam fotografií . . . . .	72

Prílohy grafické: 2

Prílohy fotografické:

Viď zoznam fotografií (67 kusov)

## Ú v o d

Úloha bola spracovaná na základe plánu hlavných úloh Štátneho ústavu pamiatkovej starostlivosti na rok 1988 pod číslom 2.22 - Zásady pamiatkovej starostlivosti pre historicko-urbanistický súbor pamiatok Jur pri Bratislave.

Jur pri Bratislave je historicko-urbanistické sídlo so zachovaným súborom kultúrnych pamiatok, ktoré bolo vybrané na zachovanie a chránenie formou vyhlásenia za pamiatkovú rezerváciu na základe koncepcie pamiatkovej starostlivosti spracovanej ŠÚPS Bratislava v roku 1985 a na základe odporúčania Západoslovenského KNV - odberu kultúry a odberu územného plánovania a stavebného poriadku.

## 2. Historický a urbanistický vývoj mesta Jur pri Bratislave

### Chronologický prehľad historického vývoja

- prelom 4. - 3. tisícročia - archeologický nález
- okolo r. 1500 pr. n.l.  
stredná doba bronzová - nález bronzového meča
- okolo r. 800 pr. n.l. - stopy hallstattského osídlenia
- 2. polovica 9. začiatok 10. storočia n.l. - veľkomoravské hradisko nad Neštichom, ktoré poskytovalo ochranu obyvateľom okolitých osád a bolo významným vojenským objektom Veľkej Moravy
- od 9. storočia n.l. - možno predpokladať kontinuálne slovanské osídlenie dnešného územia Jura
- 13. storočie  
1209 - prvá písomná zmienka o Jure, ide o darovaciu listinu kráľa Ondreja II., ktorý daroval správcovi kráľovských pivníc Šebešovi prediium Zengurg (Svätý Jur) so štyrmi k nemu patriacimi dedinami - Bernolákovce (Ceki), Ivánka pri Dunaji (Joan), Farná (Castellan) a Malinovo (Ybrehart).  
Kráľ daroval Šebešovi aj trh v Jure, ktorý oslobodil od vy-

- berania poplatkov. Ľudí žijúcich na darovných majetkoch oslobodil od platenia dávok a tzv. slobodných denárov, ako aj od kopania priekop a robenia zásekov pre potreby hradu. Šebeš sa darovnou listinou stal zakladateľom svätajurskej vetvy rodu grófov zo Svätého Jura a Pezinka. V tomto období pravdepodobne stál v Jure kostol, čoho dôkazom je vtedajší názov lokality - Svätý Jur, ktorý vznikol prenesením mena patróna kostola.
- 1216 Listina kráľa Ondreja II., ktorá potvrdzuje darovanie Jura Šebešovi z roku 1209.
- 1217 Prvá zmienka o svätajurskom hrade, ale nevedno či išlo o hradisko nad Neštichom, alebo uď o hrad Biely Kameň.
- 1241 Jur zničený Tatarmi.
- 1270 Prvýkrát sa spomínajú vinohrady, ktoré sú však staršieho pôvodu.
- 1271 sa prvýkrát spomína fara.
- 1271 - 1273 Jur zničený českým kráľom Přemyslom Otakarom II.
2. polovica 13. storočia Postavený hrad Biely Kameň.
- Po roku 1273 Príchod nemeckých kolonistov.
- Posledná štvrtina 13. storočia Pochádza dnešný ranogotický farský kostol ktorý stojí na návrší nad Juros. Vyvýšené presbytérium s podzemnou kaplnkou otvorenou do kostola je dôkazom, že gotický kostol

nadviazal na staršiu, románsku sakrálnu stavbu. Kostol bol v priebehu 14. a 15. storočia prestavaný a zväčšený.

#### 15. storočie

10.6.1434

Jur vypálený Husitmi.

#### 16. storočie

1514

Najstarší záznam o škole.

1525

Ľudovít II. oslobodil Jur od mýta v celom Uhorsku.

1543

Zomrel posledný mužský člen rodu grófov zo sv. Jura a Pezinka.

Po vymretí pripadol Jur kráľovi, ktorý panstvo a hrad, vzhľadom na turecké nebezpečenstvo záložoval bohatým feudálom.

1540

Hrad získal Ján Zápoľský, neskôr Gašpar Berédy.

1566

Panstvo bolo v zálohe bratislavského Ľupana Neuburga po Ľom Eckovci zo Salmu.

1575

Majetok Krušičovcov.

1598

Za vlády Rudolfa II. obyvatelia Jura dostali od panovníka prísľub pomoci.

#### 17. storočie

1602

sa Jur vykúpil a stal sa opäť kráľovským mestečkom a majiteľom veľkého panstva, ku ktorému patrilo 7 celých dedín a časti 12 dedín.



- 1602 - 1606 hospodárske ťažkosti, zavinené protihabsburským povstaním Štefana Bočkaya mali za následok veľkú zadĺženosť Jura.
- 1606 - 1610 Jur sa opäť dostal do zálohu zásluhou Krušičovej vdovy Illésházyovcom, kedy sa sídlo prenieslo z hradu do kaštieľa.
- 1609 stavba kaštieľa, neskôr prestavaný v r. 1746.
- 1615 Kráľ Matej II. zaplatil polovicu dlhov a Jur dostal privilégiá slobodného kráľovského mestečka. Mešťania sa museli vzdať panstva a bol im uložený poplatok 400 okovov dobrého vína, ktoré museli každoročne odovzdať na kráľovský dvor.
- 1603 - 1647 výstavba hradieb.
- 1647 Ferdinand III. potvrdil Juru výsady a povýšil ho na slobodné kráľovské mesto. Po získaní privilégií slobodného kráľovského mesta bol Jur právne na úrovni takých miest ako Bratislava, Trnava či Košice. Disponoval úplnou samosprávou v oblasti verejnej, súdnej a hospodárskej. Samosprávu reprezentovala 12 členná mestská rada, na čele s richtárom. Popri mestskej rade tzv. vonkajšia rada, pod vedením tribúny ľudu, rozhodovala len v najdôležitejších otázkach a reprezentovala záujmy celého meštianstva. Obyvateľstvo sa okrem vino-

hradníctva zaoberalo aj remeslami združene-  
nými do cechov: 1636 - tkáči, 1646 - šit-  
mári, 1647 - mliekari, 1648 - debnári,  
1650 - kováči, 1651 - murári.

1663

Turči vypálili Jur pričom zabili 60 lu-  
dí a 500 odviekli do zajatia.

1651 - 1654

stavba ev. kostola a školy. R. 1674 daro-  
vaný kláštoru piaristov, zbarokizovaný  
po r. 1686, opravený po 1708 a prista-  
vaná budova kláštora.

2. polovica 17. storočia

začiatok 18. storočia

protihabsburské šľachtické povstanie  
malo veľmi negatívny vplyv na hospodár-  
sky vývoj mesta a spôsobilo úpadok mes-  
ta a mešťanov. Po vyhnaní Turkov z juž-  
ných oblastí Uhorska sa vinohradníctvo -  
materiálna základňa Jura - dostalo do  
krízy, nakoľko Jur v porovnaní s inými  
vinohradníckymi mestami (Pezinok, Modra)  
nemal veľmi vyvinuté remeslá a obchod  
bol na pokraji hospodárskeho úpadku, lebo  
sa opäť objavila silná konkurencia lac-  
ných vín z južných oblastí Uhorska, čím  
poklesol export do susedných krajín.

1674

náboženské spory medzi evanjelikmi a ka-  
tolíkmi sa tak vyostřili, že evanjelickí  
farári a učitelia museli opustiť Jur, tým  
zanikla mestská škola. Jej pokračovateľom

- sa stalo gymnázium, založené rádom piaristov, čo malo veľký vplyv na rekatolizačný proces v meste.
- 1684 založil biskup J. Szepcseny piaristické gymnázium, ktoré zaniklo koncom 18. storočia.
18. storočie  
začiatkom 18. stor. mesto spustošili vojská Františka Rákocziho.
- 1728 a 1744 živelné pohromy, ktoré zničili mesto i vinohrady.
- 1741 za vlády Márie Terézie bolo Juru odpustených 400 ekovov ročného poplatku, keďli hospodárskemu pozdvihnutiu, ale ani toto nariadenie úpadku nezabránilo.
- 1781 Tolerančný patent vydaný Jozefom II. utišil náboženské spory v meste.
- 1791 žiadali obyvatelia Jura obnovenie gymnázia.
- 1783 vznikol ev. av. kostol prestavený zo súkromného meštianskeho domu.
- 1790 synagógy vybudovaná z bývalej zemianskej kúrie zo 17. storočia.
19. storočie  
1840 rozvoj obchodu s vínom podporilo napojenie Jura korskou Železnicou na Bratislavu.
- 1865 bola znovu otvorená škola ako nižšie gymnázium.

- 1866 Bolo obnovená samospráva mesta, ktorá bola zrušená po porážke buržoáznej revolúcie v roku 1948-49 i napriek tomu že revolúcia mesto priamo nezasiahla.
- 1871 stratil Jur svoje predošlé výhody i postavenie, zmenil sa na mesto so zriaďeným magistrátom a bol podriadený Župnému úradu. Mestská správa - mestské zastupiteľstvo a mestská rada - už nebola volená, ale obsadená menovanými úradníkmi. Tento systém sa zachoval až do zániku Rakúske-Uherskej monarchie.
20. storočie
- 1918 po vzniku ČSR sa mestská správa nezmenila
- 1922 sa Jur mení v duchu nových zákonov na veľkú obec
- 1.1.1923 Jur podriadený Okresnému úradu Bratislava - okolie
- 1927 vznik miestnej organizácie MŠO
- 1943 Jur pri Bratislave stratil charakter mesta
- 1944 obec Neštich bola pripojená k Juru
- 3.4.1945 Oslobodenie Jura Sovietskou armádou.

### Stavebný vývoj a architektonické hodnoty objektov

Vznik a vývoj Jura pri Bratislave, pôvodne poďdanského mestčeka ovplyvnili dve rozhodujúce faktory. Prvým z nich bolo vinohradníctvo, ktoré využívalo a zúročovalo prírodné podmienky najneskôr od 12. storočia a zabránilo rozhodujúce miesto v zamestnanosti obyvateľstva popri poľnohospodárstve, pastierstve a ovocinárstve. Druhým faktorom boli viacstoročné poďdanské vzťahy k tomu istému rodu feudálov - ku grófam zo sv. Jura a Pezinka, ktorí mali územie v držbe od roku 1208 až po vymretie roku 1543. Grófi zo sv. Jura a Pezinka boli mocným a bohatým rodom, vlastnili rozsiahle pozemky v Karpatoch medzi Bratislavou a Modrou a na Záhorí. Súčasťou ich majetkov bola aj celá rada hradov.

Listinný materiál k najstarším dejinám Jura pri Bratislave je zlomkovitý. Vieme, že Přemysl Otakar II. roku 1267 dobyl osady, medzi ktoré patrila aj Jur. Roku 1270 sa viedol spor s Trnavčanmi o užívanie vinohradov. Roku 1279 prišli do Jura Augustiáni.

Osídlenie v 13. storočí máme doložené len monumentálnymi stavbami. V tom období sa život sústreďoval bokom od dnešného centra, v priestore veľkomoravského hradiška na lokalite Neštich a v jeho podnoží. Hradiško bolo chránené hlbokými lesemi, situované na obťažne prístupnom mieste na hrebene výbežku Malých Karpát, medzi dvomi údoliami, obklopené hustým lesem. Drevené budovy hradiška s mohutným opevnením slúžili svojim obyvateľom vyše 400 rokov. Ich základy kladieme do 9. storočia, boli obohrané dvomi pevnými opevneniami s hradbou a valmi. Hradiško slúžilo dlho do 13. - 14. storočia a bolo aj dobre technicky vybavené, súdiac zo zachovaného systému

voďovođu z keramických tvárnic, napájaných z cisterny. K zániku hradiska prispeli zmenené životné podmienky v období prelomu románskeho a gotického obdobia, keď sa konštituoval hospodársky život v krajine, založený na obchode, remeslách a v miestnych podmienkach na vinohradníctve. Aj cesty, po ktorých sa vymieňal tovar a poznatky o kultúre a umení, sa presunuli na lepšie prístupné miesta v dolinách pozdĺž vodných tokov. Táto situácia bezpochyby bola určujúcim momentom pri výbere nového miesta na stavbu hradu juhozápadne od starého hradiska, na susedný kopec, kde bolo v nových podmienkach dobre možné kontrolovať široké okolie. Na os, vybiehajúcu od nového, pevne stavaného hradu, nazvaného podľa farby použitých vápencov Biely Kameň a spájajúcu územie a farských kostolom postaveným v 70-tych rokoch 13. storočia na vyvýšenej terase môžeme lokalizovať najstaršie jadro dnešného Jura.

Profánnu zástavbu, jej usporiadanie a vzhľad nevieme dnes už v tomto priestore identifikovať, nakoľko je územie prevartvené novodobou rodinnou zástavbou. Môžeme však určiť, že základná komunikačná os stredovekého osídlenia bola predĺžená a viedla smerom k bratislavsko-peziínskej ceste.

Najvyšší bod vtedajšieho Jura predstavoval farský kostol ako ústredná dominanta osady, ktorá, obohnaná cinterínom uzavretým pevným kamenným múrom je dnes už jediným dokladom tunajšej stredovekej architektúry. Začiatky výstavby kostola spadajú do doby po vpáde Přemysla Otakara II., teda do konca 70-tych rokov 13. storočia. Zachované presbytérium, ktoré má jedno pole krížovej rebrovej klenby s polygonálnym uzáverom, svojím slohovým prejavom, ktorý používa raz vyšľabené rebro s nábežnými štítkami nad konzolou a so svorníkmi s naturalistickým vírivým listom skantu je dokladom výtvarného názoru, cha-

rakteristického pre východnú oblasť stredoeurópskej architektúry v posledných dvoch desaťročiach 13. storočia. Aj keď ďalšie prestavby zmenili jeho pôvodné usporiadanie, možno predpokladať, že loď kostola bola až do konca 14. storočia plochestropá. Vývoj gotickej architektúry Jura môžeme aj v ďalších storočiach doložiť iba architektúrou kostola. V krátkom časovom rozpätí prvých dvoch desaťročí 15. storočia rozšírili pôvodnú loď arkádou, prelomenou cez severný obvodový múr, sprístupnili božnú loď. Roku 1465 rozšírili kostol o kaplnku na južnej strane. Tvaroslovné články, architektonické detaily a utváranie ich profilácie svedčia o poznaní viacerých vzorov, predovšetkým stavebných prác na dome sv. Štefana. Veža jurského kostola padla asi za obeť tureckému vpádu roku 1663, dnes sa z nej zachovali iba časti základov. Gotické prestavby sa odrazili aj vo výraznej siluete solitérnej dominantnej stavby kostola, ktorá si svoj osobitný význam a postavenie v obraze mestského urbanizmu zachovala dodnes. Juhozápadne od Jura postavili r. 1499 jednolodovú neskorogotickú kaplnku, ktorá vymedzovala široký chotár osídlenia.

Vzhľad mestskej zástavby v období gotiky môžeme viac-menej predpokladať na základe rozboru zachovaného historického fondu a porovnaním s gotickými domami obdobnej funkcie v okolitých lokalitách.

Pre historickú architektúru Jura a to nielen v gotike, je charakteristický pomerne skromný výskyt tvaroslovných článkov, ktoré by boli spoľahlivými datovacími prostriedkami. Túto absenciu si možno vysvetliť nedostatočne kvalitným materiálom okolitých prírodných zdrojov, ale aj typom používaných funkčných článkov v nenáročnej architektúre stredovekého pod-

anského mestečka. Preto aj spoľahlivé datovacie prvky v stredových domoch sme identifikovali len ojedinele.

Typ zamestnanosti jurského obyvateľstva s prevládajúcim poľnohospodársko - vinárskym zameraním si vyžadoval obrábanie rozsiahlych parciel, čo už samo osebe určovalo riedke osídlenie v reťazovitej zástavbe. Centrom týchto parciel boli obytno-hospodárske stavby.

Na viacerých miestach v historickom jadre sa zachovali jednotraktové domy stavané do dĺžky parcely, jednotraktovej dispozície, s aditívne pričleňovanými priestormi obytno-hospodárskej funkcie. Tento typ domu sa používal v baroku, našli sme aj niekoľko príkladov z 19. storočia. Je variáciou ľudového domu, vstupy vo dvore si podnes zachovalo žudro. Rozsiahla parcela je vymedzená kamenným múrom. Dom má hneď za obytnou časťou prešovňu, priestranné vínne pivnice a charakteristický murovaný štít do ulice. Až výskum domu na Hornom predmestí č. 12 ukázal, že zadná časť jeho dvorného krídla pochádzajúca najneskôr z 15. storočia je prototypom popisovaného domu. Časť dvorného krídla je vymedzená zvýšenými kamennými pivnicami, sekundárne zaklenutými renesančnými klenbami. Na fasádach sa pod oknami zvýšenej obytnej časti zachovali jednoduché gotické kamenné parapetné rímsy.

Vzhľad a pôdorys dvorného krídla domu č. 12 na Hornom Predmestí môžeme považovať za charakteristický prototyp gotického meštianskeho domu v roztratenej gotickej zástavbe riedke osídleného Jura. Dokumentuje aj usporiadanie mestskej zástavby v prvotnom urbanistickom usporiadaní mesta, orientujúce sa k hlavnej osi osídlenia. Prilahlé pozemky nadväzovali na vinice, rozkladajúce sa od nepamäti na úrodných úbo-



čiach malokarpatského pohoria.

Nerovnaké konštrukčné výšky niektorých domov sú ďalším dôkazom postupného narastania pôdorysu a pričleňovania hmôt k stredovekému jadrú. Takýmto príkladom je dom na Jilemnického ul. č. 49, ktoré stavebný vývoj bol ukončený okolo roku 1500. Datovaný je polkruhuvo ukončeným stlačeným vstupným portálom v strede nepravidelne riešenej pŕtosej fasády, orientovanej paralelne s ulicou. Portál si zachoval svoje neskerogotické ostenie so skosením a s nosíkom, dobre čitateľné aj napriek barokovej úprave. Postupné narastanie pôdorysu domu snáď už od 14. storočia signalizujú aj nerovnaké šírky a výšky konštrukcií a vysoké pivnice. V pôdoryse prízemného domu orientovaného širokou stranou pozdĺž ulice v tvare U sa zachovali jednotfaktové obytno-hospodárske krídla, navzájom prepojené klanutým prejazdom. Usporiadanie pôdorysu do jasných funkčných celkov meštianskeho poľnohospodársko-vinohradníckeho domu je výsledkom stavebného vývoja formujúceho sa v stredoveku. Typ tohto domu sa osvedčil a stal sa vzorom pre ďalší stavebný vývoj, charakteristický v období renesancie a baroka. Jeho osnova vyznieva aj v súčasnom stavebnom podnikaní. Zaujímavý je aj dom na ul. Dr. Kautza č. 2 rozvinutého neskerogotického dispozičného typu. Zadná časť prejazdu do dvora je ukončená segmentovo stlačeným oblúkom prevýšeného gotického portálu. Dom má hlboké dvojúrovňové gotické pivnice zaklenuté mladšou renesančnou klenbou na stredné stĺpy dvojložia.

Stavebný vývoj Jura bol aj v období renesancie zásadne ovplyvnený vzťahom k feudálnej vrchnosti. Do vymretia rodu pánov zo sv. Jura a Pezinka roku 1543 bol jeho stavebný obraz súčasťou stavebného obrazu dedín panstva. Ale ani situácia

po vymretí rodu pôvodných feudálov a časté striedanie majiteľov a spory o vlastníctvo neprispeli ku konsolidácii a rozmachu. Postupné získavanie pevnejších hospodárskych pozícií, vyjadrené udeľovaním čiastkových privilégii neboli natoľko výrazné, aby sa mohli v priebehu 16. storočia dôraznejšie nastoliť otázky premeny Jura na mesto. Veľká závislosť na vrchnosti a z toho vyplývajúca sústavná exploatacia obyvateľstva sa nevyhnutne musela odraziť aj v stavebnom obraze. Tým si možno vysvetliť, že urbanistický vývoj využíval staršiu stredovekú dispozíciu, v ktorej len pribúdali parcely a že typ neskorogotického vinohradníckeho domu sa stal určujúcim aj v období renesancie. Po prilive kolonizovaných Nemcov v I. polovici 16. storočia sa Jur rozširuje smerom k bratislavsko-pezińskiej ceste. Rozširovanie mesta juhovýchodným smerom dokumentuje v tom období aj založenie evanjelického cintorína.

S novým rozmachom staviteľstva sa stretávame až ku koncu storočia v období, keď Jur vlastnili Illésházyovci. Roku 1599 sa tu objavuje renesančná stavebná dielňa, ktorá v kostole postavila na celej šírke dvojložia emporu na toskánskych stĺpoch a predsieň pred južným gotickým portálom.

Začiatok 17. storočia obohatil Jur o novú monumentálnu stavbu. Pri Hornej bráne dokončili roku 1609 renesančnú Illésházyvoskú kúriu, ktorá po r. 1663 prevzala aj funkciu hradu, zničeného Turkami. Renesančné jadro kúrie postupne splynulo s nľadšími prestavbami, charakteristické je sústavou klenu-tých miestností s kútovými lunetami krytou arkádou s predstavaných schodištom. Systém schodišťa a klenieb je príbuzný so susednou stavbou bývalého mestského domu, ktorý má typickú dobovú dispozíciu čelného traktu s podjazdom a dvorovým kríd-

lom. Spoločným znakom je schodište vedúce na poschodie, vysunuté mimo jadra stavby s arkádou na toskánskych stĺpoch. Motív arkády so schodišťom je charakteristický aj pre viaceré honosné meštianske domy, napr. pre dom č. 12 na Hornom predmestí. Táto obdoba tvaroslovia mapery vo farskom kostole a dokazujú činnosť väčšej dielne, ktorá pracovala v Jure na rozhraní storočí.

Obdobie okolo roku 1600 sa stalo prelomom v rozvoji mestečka. Po niekoľkých pokusoch o vykúpenie sa zo závislosti od feudálnej vrchnosti dostal Jur roku 1615 od Mateja II. privilégium, ktorým bol povýšený na oppidum. Dôsledky tejto skutočnosti sú hospodársko-spoločensky, ale aj stavebne mimoriadne dôležité. 25 článkov potvrdených v privilégiu obsahuje okrem hospodárskych otázok aj podrobné zásady o územných úpravách a tiež právo ohradiť sa. Nový základ prosperity je daný rozvojom vinohradníctva, s čím súvisí intenzívnejšia stavebná činnosť v meste. Aj možnosť opevniť sa je vonkajším prejavom možnosti izolovať sa od bývalých feudálnych vlastníkov. Druhé veľké privilégium Ferdinanda II. z roku 1647 bolo rozhodujúce v dejinách mestečka, ktoré sa konečne celkom vymanilo z feudálnej závislosti a stalo sa slobodným kráľovským mestom.

Tieto dve udalosti ovplyvnili dejiny Jura. Určili však aj dispozičnú osnovu nového organizmu v nasledujúcich obdobiach. Mapa Jura z roku 1602, deponovaná v Mestskom múzeu dokumentuje vzhľad a základný obraz rozmiestnenia domových blokov v podobe nepravidelného lichobežníka s kostolom, ktorý bol izolovaný od mestskej zástavby. Na tomto pláne je už zachytená mestské opevnenie s tromi bránami. Z nich Horná tvorí hranicu starej osady a nových parciel. Dolná je ukončujúca na osi osídlenia.

Dôkazom existencie hradiab je sústava bašt na južnej a severnej strane celku.

Druhý plán z roku 1769 je dokladom definitívneho dobudovania mestského pôdorysu v 17. storočí. Porovnaním oboch dokumentov možno konštatovať, že pôvodná uličná sieť sa rozrástla zo staršieho základu do šírky v podobe veľkého trojuholníka v zásade len zmožením blokov. Plán vyznačuje najdôležitejšie objekty, ktoré vznikli v 17. storočí. Okrem kúrií Illésházyovcov, Fálffyovcov a Podmanických sú tu zaznačené budovy, patriace k štruktúre mestského organizmu. Je to farský a evanjelický kostol, mestská sýpka, hostinec, nemocnica, mlyn a cintorín. Dôležitým v obraze mesta sa stal aj apaulínsky kláštor a kostol zriadený roku 1674. Stal sa centrom vzdelanosti, školstva, hudby a divadla ale aj centrom protireformačného hnutia. Stal sa dôležitou dominantou v obraze mesta. Mestské hrady v hlavných črtách vyrástli v prvej polovici 17. storočia a boli do roku 1657 aj dokončené. Sledujú obrys mesta kamenným múrom s deviatimi baštiónmi a piatimi kruhovými baštami. Zo šiestich brán dve viedli na juh a na sever priamo do vinohradov, hlavnými ostali aj naďalej Horná a Dolná brána.

Meštianska architektúra opakuje a rozvíja neskorogotický typ vinohradníckeho domu s dvomi krídlami spojenými podjazdom, medzi ktorými je dvor. Každé krídlo si zachováva základné vnútorné členenie niekdajšieho samostatného domu (izba, pítvor, komora), aj keď priečelie navonok je jednotné. Dvorné krídla sú ukončené vinohradníckymi priestormi s prevýšenou prešovňou, a pivnicami, na ktorými bývali aj maštale a humno. Exploatacie parciel od 17. storočia sa prejavuje v maximálnom využití existujúceho stavebného fondu tým, že dvorné krídla sa predlžujú

jú a editívne sa pričleňujú ďalšie obytné a hospodárske funkcie. Tú príklady, keď priečne situované krídla uzatvárajú prvý dvor, v druhom dvore smerom k hradbám, najmä do Mikovinyho ulice sa typ zástavby opakuje.

Táto osnova sa stala určujúcim typom Jura aj v období baroka a v nezmenenej podobe až do konca 19. storočia. Vlastnícke vzťahy, ktoré vychádzajú z rozdielnych majiteľov oboch častí spojenej parcely sa navonok zvyrazňujú odlišným fasádovaním uličného traktu, dvor používajú obidvaja majitelia spoločne. V Jure, práve tak ako v ostatných mestách so silným nemeckým živlom našla priaznivú pôdu reformácia. Jur dostáva roku 1647 právo i pozemok, na ktorom dokončili roku 1654 kostol a trejčriednu školu. Arcibiskup Szeleposényi však roku 1674 budovy odevzdal katolíckej cirkvi. Evanjelici si až roku 1783 vybudovali nový kostol prestavbou súkromného poschodového domu. Kostol zasunuli do mestského bloku na styku ulíc ČA a Jilemnického, takže neovplyvnil siluetu mesta.

Stavebné podujatia 18. a 19. storočia si už nekládli úlohy zásadnejšieho významu. Obmedzili sa na úpravy, prístavby, modernizáciu. Iba Illésházyovci roku 1746 opravili a dostavali svätotajurskú kúriu s reprezentačným schodištom v prednom trakte. Na hlavnej ulici pribudol r. 1831 morový stĺp so súsoším sv. Trojice, situovaný v centrálnej polche. V profánom staviteľstve až na výnimky nahrádzali fasády dobovej architektúrou, ktorá prekrývala staršiu funkčne logickú štruktúru meštianskych domov. Jediným väčším stavebným podujatím bolo prefasádovanie bývalej Zichyovskej renesančnej kúrie roku 1865 na novú radnicu s výraznou romantickou neogotickou fasádou, a o 80 rokov neskôr, roku 1940 vybudovanie kultúrneho domu s vinárikou na

nároží bloku Červenej armády a ul. Febr. víťazstva.

Zaujímavé sú dobové pohľady na mesto zo 16. - 19. storočia, ktoré dokumentujú jeho vzhľad a postupné premeny. Pohľad zo 40-tych rokov 19. storočia dokumentuje aj pohľad na mesto a stanicu konskej dráhy, ktorá sa zachovala na mieste dnešnej železničnej stanice.

### 3. Hodnoty historického jadra Jura pri Bratislave a záväz- nenie ich ochrany

Symbióza historických ľudských diel s vysokými umeleckými, historickými a celkovými kultúrnymi hodnotami s okolitou krajinou - typickými vinohradmi - tu sú najbohatšie hodnoty, ktoré predstavuje prostredie a okolie Jura pri Bratislave. Tento charakter, vzniknutý v stredoveku, je v základných črtách zachovaný až dodnes, neporušený na prvý pohľad veľkými zásahmi z hľadiska celkového priestorového obrazu. Obraz nám vytvárajú terasovité vinice, záhrady s krásnymi jedlými gaštanmi, okolité lesy Malých Karpát, v pozadí dominanty veží kostolov a malebnosť striech vinohradníckych domčekov.

Obraz sídla a jeho okolia - kultúrna krajina, do ktorého je vložená veľa práce ľudského umu, skúseností a rešpekt k tradíciám. A práve harmónia medzi kultúrnou a prírodnou krajinou v spojení s historickým dielom je v Juri dokumentom toho, že tzv. skultúrnenie krajiny nemusí vždy zdevastovať a úplne zničiť krajinárske hodnoty, ale môže dôjsť k vzácnej symbióze.

Mnohé z historických architektúr predstavujú formu obydľia vinohradníckeho výrobcu, spojené bývanie s výrobou vín. Typo-

logicky osobitý je dom, pôdorysne utváraný do tvaru veľkého U, ktorý v nich spojil dva samostatných obytných jednotiek, v strede so spoločným podjazdom. Vytvorilo sa týmto funkčné zoskupenie dvoch parciel tak, že sa k sebe obrátili nástupné strany domov a zovreli medzi sebou dvor. Každé krídlo zachováva základné vnútorné členenie predošlého štádia samostatného domu. V predĺžení parciel pristupujú z oboch strán výrobné a hospodárske miestnosti, ako prešovňa s pivnicou, zasahujúcou niekedy pod predné trakty, niekedy pod celý trakt bývalej maštale.

Táto prevládajúca forma obydla vinohradníckeho výrobcu, je viditeľná aj na úprave fasády domu, pri ktorej sa osobné vlastníctvo - polovica spojenej parcely a domov zvyčajne navonok odlišným fasádovaním uličného traktu.

### 3.1. Pôdorysná schéma a štruktúra historického jadra a jej urbanistické väzby

Najstaršie jadro Jura pri Bratislave vyrastalo pravdepodobne na osi vybiehajúcej od hradu Biely Kameň, dnes už nezachované sídlo juraských grófov, k farskému kostolu a ďalej smerom k bratislavsko-peziínskej ceste. Najvyšší bod vtedajšieho i dnešného Jura predstavuje farský kostol ako ústredná dominantná osady. V prípade Jura je zaujímavým svedectvom jeho urbanistického charakteru (okrem známej rytiny S. Mikovinyho z diela M. Bela: Notitia Hungariae Novae Historico Geographica 1735) konfrontácia dvoch plánov z Mestského múzea v Jure pri Bratislave. Na prvom z nich - na mape z doby okolo r. 1602 - utvára sa základný obraz rozmiestnenia blokov v podobe nepravidelného lichobežníka s kostolom izolovaným na vyvýšenom mieste, ktorý ne-

bol začlenený do vnútorného jadra. Na tomto pláne sú zachytené tri brány, z ktorých Horná tvorí hranicu starej osady a nových parciel, a Šelná je konečným článkom hlavnej osovej cesty. Posledná brána je orientovaná v juhovýchodnom rohu pri komunikačnej linke bratislavsko-myslenickej. Dôležitým svedectvom existencie hradiab už v 16. storočí je na pláne zachytená sústava 14 bást na južnej a severnej strane celku. Tanco, pravdepodobne pomerne primitívny pokus o fortifikačné zaistenie Jura neskoršie ustúpil, alebo bol zapojený do ďalšieho opevnenia. Aj keď celkove sleduje základný obrys mestskej dispozície, jeho spoľahlivosť je podmienená faktom, že tvoril súčasť väčšieho plánu územia vytvoreného z príležitosti majetkového sporu medzi Pálffyovcami a obcou. Je však svedectvom, ako vyzerala obec v dobe od stredoveku do udelenia prvého väčšieho privilégia (1578 - trhy) a tesne po ňom.

Dokladom definitívneho konštituovania oppida medzi udelením dvoch hlavných privilégíí a dobudovania jeho základnej urbanistickej koncepcie i výstavby hlavných objektov a blokov, tak ako ich sformovalo 17. storočie, najmä v prvej polovici najvýznamnejšia stavebárska epocha mesta - je druhý plán z r. 1769. Podľa neho sa pôvodná sieť rozrástla zo staršieho základu do šírky v podobe veľkého trojuholníka v podstate len znožením blokov. Plán vyznačuje najdôležitejšie objekty, ktoré vznikli v 17. storočí: okrem kúrií Illésházyho, Pálffyho a Podmanických tvoria sa už budovy reprezentujúce mestskú štruktúru Jura, t.j. farský a evanjelický kostol, mestská sýpka, šenk, špitál, mlyn a cintorín. Posledné tri mimo opevnenia pri bratislavskej ceste.



### 3.2. Siluetu historického jadra a jeho krajinárske zázemie

Jur pri Bratislave leží na juhovýchodnom úpätí Malých Karpát, tiahne sa hore na ich svahy pozdĺž Neštického potoka. Okolité svahy sú odlesnené, sú tam vinice, nad mestom sady a lesy. Juhovýchodnú časť tvoria močariny Šúru, pôvodne plytkého jazera s nánosmi naložkarpatských potokov – od roku 1952 štátna prírodná rezervácia s rozlohou 370 ha. Na mestom je situované v lese veľkomoravské hradisko Neštich a naproti hradisku zrúcaniny hradu Biely Kameň z polovice 13. storočia. Okolitá krajina mesta sa vyznačuje tvorivým zásahom človeka do prírody vytvorením terasovitých záhrad a viníc obklopujúcich staré historické cesty. Tento obraz bol vytvorený už v stredoveku, kedy tu vznikla vinohradnícka krajina, zachovaná v základných črtách až skoro dodnes. Starí vinohradníci zmenili pôvodnú, prírodnú priestorovú štruktúru krajiny po viacerých stránkach. Úplne inak ako dnes, roztriedili materiál tveriaci pôdu, resp. plášť zvetralín. Väčšie skaly nahromadili do početných a mohutných hald. Vznikla hustá, zložitá sieť takýchto kamenných foriem, s miestami úradnej zeme. Prírodné procesy takúto štruktúru nikdy nevytvárajú. Okrem toho vinohradníci vytvárali tzv. agrárne terasy, terénne stupne, tlmiace tak účinky vodnej erózie. Týmto činom vtisli stráňam celkom iný profil, aký by mali v prírodnej krajine. Táto premena prebiehala v určitých spoločenských podmienkach a odrážala majetko-právne vzťahy a techniku obrábania vinohradov. Výsledkom bola priestorová mozaika zložená z malých plôch s hustou sieťou ciest, medzí, chodníkov a pod., akási priestorová drobnokresba. Súčasný obraz je veľmi podobný, avšak zanikla stará drobnokresba, prevládajú väčšie jednoduchšie priestorové rytmy, kto-

ré prezradajú iné vlastnícke vzťahy, iné organizáciu a iné techniky obrábania viníc.

Okolie Jura pri Bratislave a Jur samotný predstavujú sídlo s vysokou krajinárske-ochranárskou hodnotou, sú obdivuhodným dielom ľudského umu a práce, sú kultúrnou krajinou v plnom slova zmysle. Uprostred tejto kultúrnej krajiny týči sa ústredná dominantná sídla, farebný kostol obohatý múrom a cintorínom so zvonickou. Samotné sídlo sa rozprestiera na osi spojnice hradu Biely Kameň a hlavnou cestou kolmou na túto os, vedúcou pod stráňami Malých Karpát z Bratislavy do Pezinka a Modry.

Silneta mesta, vytvorená v neskorom stredoveku je neporušene zachovaná až dodnes. Ojedinelý príklad neporušenej historickej siluety mestského sídla v spojení s okolitou krajinou podlieha prísnej ochrane.

### 3.3. Systém opevnenia

Mesto bolo až v 16. storočí ohradené hradbami. Táto skutočnosť zrejme súvisela s tým, že meniaci sa majitelia a spory o vlastníctvo najmä v 15. a 16. storočí ponechávali Jur stále v polohe poddanského mestečka s nevýraznými privilégiami. Výstavbou opevnenia mesta podnietili až príliv kolonizovaných Nemcov v prvej polovici 16. storočia, ktorí sa usídľovali na voľných parcelách smerom k Bratislavskej ceste. Dôležitým podnetom bolo aj turecké nebezpečenstvo, ktoré od tretiny 16. storočia vážne ohrozovalo krajinu. Výstavbou mocného opevnenia však podmienilo až privilégium Mateja II., ktorý roku 1615 povýšil Jur a Pezinek na oppidum a následné druhé veľké privilégium Ferdinanda II. z roku 1647, kedy sa obidve mestá stávajú slobodnými kráľovskými mestami so všetkými právami vyjadriť aj navonok izoláciu od bývalých feudálnych vlastníkov. V privilég-

giách sa výslovne pripomína problém ohradenia mesta. Stal sa určujúcim pre dispozičnú osnovu nového organizmu v nasledujúcom období a ovplyvnil vývoj mestského organizmu na viac ako 250 rokov. Mapa z roku 1602 dokumentuje základný obraz rozmiestnenia blokov s kostolom, ktorý, situovaný na vyvýšenine nad obcou, nebol začlenený do vnútorného jadra. Na tomto pláne sú zachytené tri brány, z ktorých Horná tvorí hranicu staršej osady a novších parciel a Dolná je konečným článkom hlavnej cesty, tvoriacej os osídlenia. Posledná brána je orientovaná v JV rohu na bratislavsko-syvalenickú komunikačnú linku. Mapa zachycuje už v 16. storočí 14 bást na južnej a severnej strane celku. Tento, pravdepodobne primitívny pokus o fortifikačné zaistenie Jura neskoršie ustúpil alebo splynul s novším opevnením. Mestské hradby tak, ako ich poznáme dnes, vyrástli v hlavných črtách v priebehu prvej polovice 17. storočia a boli zrejme dokončené do roku 1647. Po tomto dátume sa ich stavba už nespomína. Fortifikácia sleduje obrys Jura kamenným múrom, rytmicky prečleneným striedaním deviatich zahrotených bastiónov a piatich kruhových bást. Zo šiestich brán a bránok viedli dve priamo do vinohradov na južných a severných okolitých svahoch. Hlavnými bola Horná a Dolná brána, ktoré ako výpadové brány ovládli hlavné komunikačné osi. Ostatné brány boli situované do rohov celku. Najmladšia tzv. Pezinská brána bola prebieraná až niekedy v polovici 18. storočia, keď význam opevnenia už upadol. Brány zbúrali roku 1856. Dnes sú najviac zachované hradby na severnej strane mesta. Do hradobného múru boli postupne prebierané bránky do vinohradov vedúce z jednotlivých parciel. Od 2. polovice 18. storočia pribudovávali k hradbám na severnej strane mesta, ktoré tvorili súčasne aj hranice parciel priečne hospodársko-obytné stavby.

#### 3.4. Architektonické hodnoty objektov

Jur pri Bratislave, pôvodné vinohradnícke mestečko patrí medzi tie historické mestá, ktorých vývoj je spätý a korení v okolitej prírode. Stavebný vývoj mestečka od začiatku formovali dva faktory - vinohradníctvo a niekoľkostoročný poddanský vzťah k tomu istému feudálnemu rodu.

Jadre historického Jura, kontinuálne osídleného od čias Veľkej Moravy v 9. storočí na lokalite Keštich nad dnešnou obcou, je aj dnes dôležitou súčasťou jeho štruktúry. Veľkomoravské hradiisko útočiskovej a vojenskej funkcie stratilo svoj význam až v 13. storočí postavením hradu Biely Kameň na susednom kopci, ktorý svojou polohou ovládal diaľkové cesty a život na územiach patriacich grófam zo sv. Jura a Pezinka. Výrazné siluety ranogotického farského kostola, lokalizovaného na vyvýšenej terase nad dnešným osídlením sú dominantné v obraze mesta aj dnes.

V podnoží týchto stredovekých feudálnych stavieb sa rozvíjala uličná sieť a kástavba mestečka. Pôvodný typ meštianskeho domu situovaný v dĺžke parcely vychádzal z typu jednotrakového ľudového domu so štítom na voľnej parcele, obohatený o hospodársku časť vinárske-poľnohospodárskej funkcie. Stavebný vývoj na konci gotického obdobia rozvinul pôdorys domu tak, že vždy dve obytno-hospodárske krídla spojil spoločným prejazdom. Fasádu orientovali opačne, rovnobežne s uličnou čiarou. Neskorogotický rozvinutý typ domu sa osvedčil aj v období renesancie, baroka a 19. storočia. Inšpiruje aj niektoré súčasné stavby v historickom jadre. Mesto sa v 16. a 17. storočí rozširovalo JV smerom k bratislavsko-peziinskej ceste. Jeho obrysy vyčlenili hrady, ktoré stavali ešte v 16. storočí, boli však rozšírené

a prestavané v I. polovici 17. storočia. Podnes sú charakteristickým prvkom mestského urbanizmu. <sup>1</sup> Renesancia, najmä 17. storočie, ktoré znamenalo hospodársky a politický rozkvet kráľovského mesta obohatilo obraz mesta o viaceré kúrie, z ktorých sú najvýraznejšie Illésházyovská z roku 1609, Zichyovská, Pálffyovcov a Podmanickovcov a tiež Paulínsky kostol a kláštor, ktoré charakterizuje už ranobaroková stavebná činnosť. Vzhľad Jura je výsledkom goticko-renesančnej stavebnej činnosti, urbanistického usporiadania a celkového obrazu. Kládšie obdobia rešpektovali jeho štruktúru, pôdorys a charakteristiku zástavby meštianskej architektúry a usporiadaním dispozícií. /

### 3.5. Mestská zeleň

Zeleň mesta tvoria na celom území individuálne záhrady a ovocnými stromami a vinicami. Väčší komplex zelene tvorila parková záhrada piaristov na Hergottovej ulici s kompozíciou barokovej záhrady s jazierkom napájaným Jurakým potokom, obohatená múrom s baštičkami. Záhrada sa nezachovala, na jej území je postavená začiatkom 50. rokov škôlka, neskor provizorná rušivá budova mestskej ľudovej knižnice. Väčšie ucelené časti zelene tvoria cintoríny pozdĺž Bratislavskej cesty. Hlavné ulice mesta (Červenej armády, dr. Kautza, Sasinkova) sú lemované stromami tvarovanými do gule - ul. ČA, alejou agátov - ul. dr. Kautza a vzrastlými čerešňami - Sasinkova ul. Po stranách cesty na uliciach Jilemnického, Sasinkovej, ul. dr. Kautza a ul. ČA sú pásy trávinatej plochy s ozdobnými krídlami a kvetmi. Prírodný charakter, dnes veľmi zanedbaný a neudržiavaný má pás zelene pozdĺž Jurakého potoka plynúceho uprostred Ekevínyho ulice. Spojenie zelene s vodným prvkom, tak zriedkavé v historických jadrách je nesmiernou hodnotou a dôležitou

zložkou obrazu mesta. Preto vyriešenie úpravy Mikovinyho ulice musí byť predmetom podrobnej samostatnej analýzy a štúdie v tom zmysle, aby sa prírodný prvok zachoval a vhodne začlenil do prostredia hodnotného historického jadra.

### 3.6. Archeologické nálezy a náleziská

V ohotári na viacerých miestach boli zistené archeologické nálezy, dokumentujúce osídlenie územia Jura od dôb neolitu, stredná doba bronzová nálezom meča a stopy halštatského osídlenia staršej doby železnej. Najvýznamnejšie a najucelenejšie je však slovanské hradisko na lokalite Neštich zachované v blízkosti dnes už zaniknutej osady.

Slovanské hradisko leží na výbežku Malých Karpát, ohraničenom údoliami potokov, na kóte 300. Má rozlohu vyše 3 ha. Jeho funkciu určovala jeho zemepisná poloha, ktorá dominovala nad širokým okolím a poskytovala prírodnú ochranu strmými svahmi vyvýšeniny. Bolo významným vojenským objektom na území Veľkej Moravy a slúžilo ako útočisko pre obyvateľstvo zo širšieho okolia. Vyznačuje sa veľkými rozmermi, pričom na vlastné hradisko pripadá asi polovica celkovej plochy. Pozostávalo z vlastného hradiska a z predhradia. Val hradiska v priemere 3 m mal drevenú konštrukciu s trámami v štyroch vrstvách. Medzi trámami bola zem. Drevenú konštrukciu zo strany predhradia chránil kamenný múr a hlboká priekopa. Hradisko je datované keramikou a kovovými predmetmi do 9. a začiatku 10. storočia. Archeologickým výskumom bolo na území hradiska odkryté aj staršie, halštatské osídlenie. Bolo však prevrstvené slovanským kompaktným osídlením, ktoré reprezentuje príbytek obdĺžnikového pôdorysu s otvoreným ohniskom pri stene stavaný ako zrubová stavba. Po zničení prvého opevnenia vybudovali v I. polovici

10. storočia druhú 5 m širokú hradbu s kelmí v štyroch rovnobežných radoch, zvonku bol tiež kamenný múr. Okrem keramiky sa na hradisku našlo viacero nálezov z obdobia veľkomoravského, ktoré dokumentujú funkciu, zamestnanie a triedne rozvrstvenie obyvateľov. Predovšetkým treba spomenúť železný strmeň, strelku, motyčku a bronzové náušnice, ktoré sa na juraké hradisko dostali zrejme z výrobných dielní v Nitre - Lupke, ktoré zásebovali svojimi prácami vyššie spoločenské vrstvy. Na hradisku sa zistilo aj stredoveké osídlenie z 13. - 14. storočia, o čom svedčia základy dvoch sídliskových objektov, murovaná brána a vodovod s cisternou a hlinenými rúrami. Zánik hradiska nesporne súvisí so stavbou hradu Biely Kameň, situovaného na susednom juhozápadnom výbežku Malých Karpát bližšie k diaľkovým cestám a vyvíjajúceho sa osídleniu stredovekých obcí, patriacich do majetkov grófov z Jura a Pezinku.

#### 4. Ú z e m n é v y m e d z e n i e

Hranica chráneného územia budúcej pamiatkovej rezervácie sa vymedzuje nasledovne:

Južnú stranu tvorí ulica Februárového víťazstva, na západnej strane sa stáča smerom severným pozdĺž mestských hradieb po Družstevnej ulici, za predajňou potravín stúpa hore svahom k novej IBV sa domy na ul. Poáhradie, kde sa hranica stáča východným smerom k Jurskému potoku a po poľnej ceste prechádza za zadnými parcelami domov z ulice Horné predmestie, okolo východných mestských hradieb dole k cintorínu a ul. Februárového víťazstva. Územie je vyznačené v mapovej prílohe:1.